

budou právně jednat. Ve svém příspěvku mluvila o vzniku Řádu německých rytířů i o jeho organizaci. Zabývala se především jednotlivými historickými událostmi, které ovlivnily možnost řádu právně jednat a nakládat se svým majetkem.

Poslední příspěvek s názvem *Právnícké osoby v oblasti církevního školství* přednesl Zábaj Horák z Právnícké fakulty Univerzity Karlovy, který je taktéž místopředsedou Společnosti pro církevní právo. Právnícké osoby v oblasti církevního školství považuje za zvláštní kategorii vedle církevních právníckých osob veřejných a soukromých.

Poukázal na to, že až do roku 2002 nečinila právní subjektivita tohoto typu právníckých osob problém. To se však změnilo po přijetí zákona č. 3/2002 Sb., kdy Ministerstvo školství, mládeže a tělovýchovy přestalo uznávat právní subjektivitu církevních právníckých osob a vyzvalo je, aby doložily svou právní subjektivitu nebo se zaregistrovaly podle světského práva. Problematika zakládání právníckých

osob v oblasti církevního školství je stále otevřená.

Závěrem nelze než dodat, že konference nabídla svým účastníkům otevřený prostor pro diskuzi nad otázkami církevního práva. Tradičně přátelská atmosféra umožnila živou diskuzi nad otázkou církevních právníckých osob, která se ukázala být nelehkou a problematickou. Přednesené příspěvky i diskuzní reakce byly podnětným přispěním do debaty o této problematice. Konferenci lze doporučit každému, kdo se ve své profesi setkává nebo kdo se zajímá o otázky práva kanonického či o úpravu náboženských otázek v právu světském. Letos si na své přišli také příznivci problematiky lidských práv.

Z letošního ročníku konference Církev a stát nebude vydáván sborník, příspěvky však budou postoupeny do recenzního řízení v Časopise pro právní vědu a praxi a v Revue církevního práva, případně se stanou základem připravované monografie o církevních právníckých osobách.

(R)evolution of clinics in Europe

Jaroslav Benák*

European Network of Clinical Legal Education (dále též jen „ENCLE“) uspořádala ve dnech 26. a 27. října 2015 v Budapešti již třetí ročník konference zaměřené na klinické právní vzdělávání v Evropě. Konference přilákala 76 účastníků z 19 zemí. Většina účastníků byla z Evropy, někteří však přijeli i z Turecka, USA, Jordánska či Jihoafrické republiky.

Konferenci otevřel Pál Sonnevend, proděkan právnícké fakulty ELTE¹, která poskytla prostory ke konání konference. Ve svém projevu vyzdvihl tři argumenty pro klinické právní vzdělávání. Právní kliniky podle něj umožňují spojovat teorii s praxí, zároveň také poskytují prostor pro zvýšení sociální odpovědnosti právníckých studentů tím, že je vystavují problémům, s nimiž by se jinak nesetkali. V neposlední řadě pak podle doktora Sonnevida kliniky poskytují základní nástroje k tomu, aby každý právník (ač sám nebude advokátem) mohl po-

skytnout základní právní pomoc, bude-li to třeba, podobně jako každý lékař dokáže pomoci člověku, který omdlel na ulici.

V rámci zahájení konference vystoupili dále Maxim Tomoszek, prezident ENCLE, a Tibor Giba, člen výboru CCBE². Maxim Tomoszek se ve svém vystoupení soustředil na aktuální téma migrační krize v Evropě. Podle něj je tato situace zároveň krizí evropské identity a hodnot. Jako učitelé práva musíme být pro studenti čitelní, aby mohli poznat, jaké jsou naše hodnoty. Současná situace vyžaduje od Evropy reakci a právní kliniky by měly být přirozenou součástí odpovědi na tuto výzvu.

Doktor Giba vysvětlil, že jako unie stavovských organizací advokátů mají přirozený zájem o nové nástroje právníckého vzdělávání. Proto podporují konferenci zaměřenou na právnícké kliniky, jež jsou dobrým způsobem jak učit právnícké dovednosti.

První panelová diskuse se zaměřila na téma předestřené již Maximem Tomoszkem. Panelisti i ostatní účastníci diskutovali o tom, jak mohou

* Mgr. Jaroslav Benák, Ph.D., je odborným asistentem na Katedře ústavního práva a politikologie Právnícké fakulty Masarykovy univerzity.

¹ Eötvös Loránd Tudományegyetem. <http://www.elte.hu/>.

² Le Conseil des barreaux européens, Asociace evropských advokátních komor.

právnícké kliniky pomoci v současné migrační krizi, a co může pro ně udělat ENCLE.

Na úrovni konkrétních právníckých fakult a jejich právníckých klinik je vhodné v první řadě zjistit, kdo už v daném regionu migrantům pomáhá a jaká forma zapojení by mu pomohla. Studenti nemusí nutně pracovat přímo s žadatelem o mezinárodní ochranu. Mohou být užiteční i tím, že pomohou s administrativními činnostmi neziskovým organizacím, jejichž právníci pomáhají přímo migrantům. Je zde rovněž velký prostor pro informační aktivity (například formou street law) jak směrem k migrantům (kteří jsou často dezorientovaní, neboť se jim nedostává informací v jazyce, jemuž by rozuměli) tak i k „normálním lidem“, jimž chybí základní informace o tom, kdo je uprchlík a jak funguje azylový systém.

Chybí rovněž odborné publikace a analýzy zaměřené na jednotlivé aspekty azylového a cizineckého práva. Zde je velký prostor pro odborníky, kteří působí na právníckých fakultách a mohou v této oblasti bádát a publikovat.

Současný azylový systém není nastaven na zvládnutí velkého množství žadatelů o mezinárodní ochranu. Neexistuje tudíž zpravidla žádný systém práce s těmi, kdo již podali žádost o mezinárodní ochranu a čekají na výsledek. Zde je velký prostor nejen pro právnícké kliniky ale i pro další studentské iniciativy například z oblasti sociální práce.

Na úrovni ENCLE je pak možné organizovat vzdělávací akce pro supervisory, sdílet učební materiály, realizovat výzkumné aktivity (proč některé evropské země jsou „tranzitní“ a jiné „cílové“, proč se masa lidí, kteří dosud žili v různých afrických či blízkovýchodních zemích, nyní dala do pohybu, atd.) a v neposlední řadě pomoci těm iniciativám, které narážejí na překážky ze strany vedení příslušných fakult.

Odborný program v obou dnech byl rozdělen do několika (zpravidla dvou, někdy i tří) paralelních sekcí. Příspěvky v sekcích byly zaměřeny zejména na konkrétní právní kliniky. Vystupující zde představovali svou kliniku, v níž pracují, či některé konkrétní metody a postupy, jež při práci používají. Účastníci se tak dozvěděli, jak fungují právní kliniky na domácí ELTE či jinde v Maďarsku, v Chorvatsku, Polsku, Turecku, Francii, Portugalsku, Irsku a Velké Británii.

Velmi zajímavý pohled na význam právníckých klinik přinesl zejména příspěvek Dubravky Akšamovič z Chorvatska zaměřený na předcházení soudním sporům. Zatímco jsou kliniky tradičně vnímány jako místo, kde je možno získat podklady pro již probíhající či budoucí právní spor, ukázal příspěvek, že vhodným nastavením zaměření právní kliniky lze naopak soudnímu systému pomoci a přede-

jít řadě zbytečných žalob. Jako příklady takových klinik jmenovala dr. Akšamovič kliniky zaměřené na mediaci a alternativní řešení sporů a především pak kliniku pro živnostníky a malé podniky. Klinika pomáhá podnikatelům nastavit obchodní podmínky, reklamační řády a další vnitropodnikové procesy tak, aby nebyla porušována práva spotřebitelů a nedocházelo tudíž k žalobám z jejich strany.

Některé sekce se věnovaly obecnějším tématům právníckého vzdělávání jako například profesní etice a street law. Součástí konference byla i ukázková lekce výuky profesní etiky realizovaná dvěma vyučujícími z USA (Catherine Klein a Leah Wortham z Catholic University, Columbus School of Law) ve spolupráci s Maximem Tomoszkiem z ČR.

V sekci zaměřené na výzkum a publikace v oblasti právních klinik se účastníci shodli, že bádání v oblasti právního vzdělávání vyžaduje jinou metodologii, jež se blíží sociálním vědám. Jde zpravidla o empirické zkoumání založené na kvantitativním či kvalitativním přístupu, kdy se zkoumá například motivace studentů pro registraci konkrétního předmětu, přínos předmětu v oblasti nácviku právních dovedností či spokojenost klientů se službami právní kliniky. Za klíčové účastníci označili, aby vznikaly publikace v angličtině o tom, jaký je stav klinického právního vzdělávání v jednotlivých zemích a na jednotlivých univerzitách. Takové publikace umožní později vznik komparativních studií a metastudií.

V rámci konference se uskutečnilo také jednání nejvyššího orgánu ENCLE, General Assembly. Vzhledem k tomu, že ENCLE byla založena jako občanské sdružení podle českého práva, byla na programu jednání zejména úprava stanov související s nabytím účinnosti občanského zákoníku a v něm obsažené právní úpravy spolkového práva. Ve volbách pozici prezidenta organizace obhájil Maxim Tomoszek.

Konference se zabývala zajímavými tématy nejen z oblasti právních klinik, ale i obecnějšími otázkami právníckého vzdělávání. Účastníci získali také řadu inspirací pro svou vlastní praxi. Z tohoto důvodu lze účast na příštích ročních konferencích doporučit i učitelům právníckých fakult, kteří mají zájem o metodologii výuky, ač sami v žádné právní klinice nepůsobí.